

**ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการทวงถามหนี้ :
ศึกษากรณีความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ทวงถามหนี้นอกระบบ¹**

สุรียัน มณีลาภ²

การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการทวงถามหนี้ : ศึกษากรณีความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ทวงถามหนี้นอกระบบ ได้ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ โดยศึกษาความเป็นมา แนวคิด หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย แนวปฏิบัติการติดตามทวงถามหนี้กู้ยืมเงินนอกระบบ ผู้ศึกษาจึงสรุปประเด็นปัญหาสำคัญที่พบ พร้อมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติต่อไป แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีการตรา พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ขึ้นเพื่อมุ่งควบคุมพฤติกรรมของผู้ทวงถามหนี้ให้มีความเหมาะสม เป็นธรรม และไม่ละเมิดสิทธิของลูกหนี้ โดยมีเจตนารมณ์หลักเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของลูกหนี้และป้องปรามการกระทำที่ไม่เหมาะสม เช่น การข่มขู่ คุกคาม หรือใช้ความรุนแรง ซึ่งถือเป็นการนำหลักการมาจากกฎหมายต่างประเทศอย่าง "The Fair Debt Collection Practices Act 1977" (FDCPA) ของสหรัฐอเมริกา แต่จากการวิเคราะห์พบว่า กฎหมายฉบับนี้ยังคงมีข้อจำกัดหลายประการที่ไม่สามารถคุ้มครองลูกหนี้ได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในกรณีของหนี้นอกระบบ ซึ่งปัญหาหลักที่พบสามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ติดตามทวงถามหนี้ที่ไม่จดทะเบียน ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีเจตนารมณ์สำคัญในการคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของลูกหนี้จากการถูกทวงถามหนี้ในลักษณะที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นธรรม หรือฝ่าฝืนกฎหมาย อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้ที่ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้เป็น “ปกติธุระ” ต้องจดทะเบียนและอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ แต่กลับเปิดช่องว่างให้ผู้ติดตามทวงถามหนี้ที่ไม่เป็นปกติธุระไม่ต้องจดทะเบียน ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายยังไม่สามารถคุ้มครองลูกหนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในทางกฎหมาย พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 กำหนดนิยามของ “ธุรกิจทวงถามหนี้” ไว้อย่างชัดเจน โดยมุ่งควบคุมการทวงถามหนี้ที่เป็นการรับจ้างและทำเป็นอาชีพ หากผู้ใดประกอบธุรกิจดังกล่าวโดยไม่จดทะเบียนย่อมมีความผิดทางปกครอง อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ติดตามทวงถามหนี้ที่ไม่ได้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการทวงถามหนี้ : ศึกษากรณีความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ทวงถามหนี้นอกระบบ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์พิมพ์ใจ รื่นเรือง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ และ รองศาสตราจารย์สุธินี รัตนวราห

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กระทำเป็นปกติธุระ เช่น ลูกน้อง คนสนิท หรือบุคคลที่เจ้าหน้าที่มอบหมายเป็นครั้งคราว กฎหมายกลับไม่กำหนดให้ต้องจดทะเบียน ส่งผลให้บุคคลกลุ่มนี้ไม่อยู่ภายใต้ระบบการควบคุมและตรวจสอบ ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นคือ ลูกหนี้ไม่สามารถทราบได้ว่าผู้ที่เข้ามาติดตามทวงถามหนี้เป็นผู้จดทะเบียนหรือไม่ และไม่สามารถตรวจสอบสถานะหรือประวัติของผู้ติดตามทวงถามหนี้ได้ เมื่อเกิดการทวงถามหนี้ในลักษณะที่รบกวน คุกคาม หรือไม่เหมาะสม หากการกระทำยังไม่ถึงขั้นเป็นความผิดอาญาอย่างชัดเจน ลูกหนี้มักไม่กล้าร้องเรียน เนื่องจากเสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย และไม่มั่นใจว่ากฎหมายจะสามารถคุ้มครองตนได้จริง สถานการณ์ยิ่งทวีความรุนแรงในกรณีของ หนี้นอกระบบ ซึ่งเจ้าหน้าที่มักใช้บุคคลที่ไม่จดทะเบียนเป็นผู้ติดตามทวงถามหนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการควบคุมตามกฎหมาย บุคคลเหล่านี้มักใช้วิธีการกดดัน ข่มขู่ หรือใช้ความรุนแรงต่อร่างกายและจิตใจของลูกหนี้ การติดตามทวงถามหนี้ลักษณะดังกล่าวสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสิทธิ เสรีภาพ และความปลอดภัยของลูกหนี้ แต่กลับไม่สามารถนำกฎหมายการทวงถามหนี้มาใช้บังคับได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้ติดตามทวงถามหนี้อ้างว่าไม่ได้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้เป็นปกติธุระ และไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ แม้ในทางทฤษฎี ลูกหนี้อาจใช้หลักกฎหมายแพ่งว่าด้วย ตัวการ-ตัวแทน หรือ นายจ้าง ลูกจ้าง เพื่อเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบจากการกระทำของผู้ติดตามทวงถามหนี้ที่ตนมอบหมาย แต่ในทางปฏิบัติกลับพบข้อจำกัดอย่างมาก เนื่องจากลูกหนี้เป็นฝ่ายต้องพิสูจน์ความสัมพันธ์ทางกฎหมาย ขอบเขตอำนาจ และเจตนาของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นเรื่องยากยิ่ง โดยเฉพาะในกรณีที่การมอบหมายเป็นไปโดยปริยายหรือไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิเสธความรับผิด โดยอ้างว่าการกระทำดังกล่าวอยู่นอกขอบเขตอำนาจที่ได้มอบหมาย

เมื่อเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและเครือรัฐออสเตรเลีย พบว่ากฎหมายให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภคมากกว่า โดยถือว่าผู้ติดตามทวงถามหนี้มีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ในลักษณะของตัวแทน และกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามหลัก ความรับผิดแทน (Vicarious Liability) หากมีการฝ่าฝืนกฎหมาย เพียงพิสูจน์ได้ว่ามีการทวงถามหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็เพียงพอให้เกิดความรับผิดของเจ้าหน้าที่แล้ว แนวทางดังกล่าวช่วยลดภาระการพิสูจน์ของลูกหนี้ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นรูปธรรมจากการวิเคราะห์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ปัญหาช่องว่างความรับผิดของผู้ติดตามทวงถามหนี้ที่ไม่จดทะเบียน สะท้อนถึงข้อจำกัดของกฎหมายไทยในการคุ้มครองลูกหนี้ โดยเฉพาะในบริบทของหนี้นอกระบบและการใช้อิทธิพลของเจ้าหน้าที่ ทำให้ลูกหนี้ที่ได้รับความเสียหายไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง

2. ปัญหาการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งจากการติดตามทวงถามหนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายจากการติดตามทวงถามหนี้ตาม พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 จะได้กำหนดมาตรการลงโทษสำหรับการติดตามทวงถามหนี้ที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมไว้แล้ว ซึ่งครอบคลุมทั้ง โทษทางปกครอง และโทษทางอาญา เพื่อมุ่งเน้นการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด แต่ปัญหาหลักของกฎหมายฉบับ

นี่คือ การขาดการกำหนดความรับผิดชอบในทางแพ่งอย่างชัดเจน กล่าวคือ ยังไม่มีมาตรการเฉพาะในการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ลูกหนี้ถึงแม้ว่าการติดตามทวงถามหนี้เป็นกลไกที่มีความจำเป็นต่อการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้และการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม หากมีการดำเนินการที่ไม่เหมาะสม เกินสมควรหรือขัดต่อหลักความสุจริต ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของลูกหนี้ พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 จึงถูกตราขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้ติดตามทวงถามหนี้และป้องกันการคุกคามหรือการละเมิดสิทธิของลูกหนี้และบุคคลอื่น อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายดังกล่าวจะกำหนดมาตรการทางปกครองและโทษทางอาญาไว้อย่างค่อนข้างครอบคลุม แต่ยังพบข้อจำกัดสำคัญในด้านการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งแก่ผู้เสียหาย บทลงโทษที่มีอยู่มุ่งเน้นการควบคุมและป้องปรามผู้กระทำผิดเป็นหลัก มิได้มุ่งชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงแก่ลูกหนี้โดยตรงในทางปฏิบัติ หากลูกหนี้ได้รับความเสียหายจากการทวงถามหนี้ที่ไม่เหมาะสมและประสงค์จะเรียกร้องค่าเสียหาย จำเป็นต้องฟ้องคดีแพ่งตามกฎหมายทั่วไป ซึ่งก่อให้เกิดอุปสรรคทั้งด้านค่าใช้จ่าย ความซับซ้อนของกระบวนการ และความล่าช้า ลูกหนี้ซึ่งอยู่ในสถานะเสียเปรียบทางเศรษฐกิจจึงมักไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้กระทำผิดอาจไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่งต่อความเสียหายที่ตนก่อขึ้น

แม้ระบบกฎหมายไทยจะมีช่องทางตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่ให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเรียกค่าเสียหายทางละเมิดในคดีอาญาที่อัยการเป็น โจทก์ แต่บทบัญญัติดังกล่าวยังไม่ได้ถูกเชื่อมโยงหรือเน้นย้ำให้ใช้กับกรณีการทวงถามหนี้อย่างไม่เหมาะสมโดยชัดแจ้ง ทำให้กลไกการเยียวยานี้ยังไม่ถูกนำมาใช้ในทางปฏิบัติอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและเครือรัฐออสเตรเลีย จะเห็นได้ว่ามีการให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบทางแพ่งควบคู่ไปกับการลงโทษทางอาญา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยความเสียหายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่ยังขาดบทบัญญัติที่ชัดเจนในประเด็นดังกล่าว

3. ปัญหาความล่าช้าของการเยียวยาความเสียหายทางแพ่ง ปัญหาความล่าช้าในการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งจากการทวงถามหนี้เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทั้งความมั่นคงทางเศรษฐกิจและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของลูกหนี้ แม้การทวงถามหนี้จะเป็นกลไกที่จำเป็นต่อระบบเศรษฐกิจ แต่หากดำเนินการโดยขาดความเหมาะสมย่อมก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิของลูกหนี้ในหลายมิติ พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 จึงถูกตราขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมของเจ้าหนี้และผู้ทวงถามหนี้ โดยมุ่งเน้นบทลงโทษทางอาญาและทางปกครองเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าวยังขาดการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งโดยตรง ส่งผลให้ลูกหนี้ไม่สามารถได้รับการชดใช้ความเสียหายอย่างทันที่ทั้งนี้ จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศพบว่าสหรัฐอเมริกาใช้กลไกการฟ้องคดีแบบกลุ่ม (Class Action) ซึ่งช่วยให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงการเยียวยาได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากขึ้น เนื่องจากคำพิพากษามีผลผูกพันผู้เสียหายที่อยู่ในเหตุการณ์เดียวกัน ขณะที่เครือรัฐออสเตรเลีย แม้จะไม่มีกลไกการเยียวยาทางแพ่งโดยตรง แต่มีหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะทาง ได้แก่

ACCC และ ASIC ที่ทำงานร่วมกันในการควบคุมการทวงถามหนี้ที่ไม่เหมาะสม ให้คำปรึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายผ่านกระบวนการศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนของประเทศไทย แม้กฎหมายจะเปิดช่องให้ลูกหนี้ยื่นคำร้องเรียกค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 แต่ในทางปฏิบัติกลับประสบปัญหาความล่าช้า เนื่องจากต้องผ่านกระบวนการยุติธรรมที่ซับซ้อนและใช้เวลานาน ส่งผลให้ลูกหนี้ที่ได้รับความเสียหายไม่สามารถได้รับการเยียวยาได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักความเป็นธรรม ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญมาจากเจตนาารมณ์ของพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ที่เน้นการลงโทษทางอาญาและทางปกครอง มากกว่าการฟื้นฟูหรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลกระทบ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาความล่าช้าในการเยียวยาความเสียหายทางแพ่ง ควรพิจารณาจัดตั้งกองทุนคุ้มครองลูกหนี้เป็นกลไกเสริมควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมาย กองทุนดังกล่าวจะสามารถจ่ายเงินเยียวยาแก่ลูกหนี้ที่ได้รับความเสียหายจากการทวงถามหนี้โดยมิชอบได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องรอผลคดีถึงที่สุด และแหล่งเงินทุนควรมาจากหลายภาคส่วน เช่น งบประมาณแผ่นดิน เงินค่าปรับจากการฝ่าฝืนกฎหมาย เงินสมทบจากสถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจทวงถามหนี้ รวมถึงรายได้จากการบริหารกองทุน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและเป็นธรรม

ในด้านการบริหารจัดการ ควรกำหนดโครงสร้างที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และยึดประโยชน์ของลูกหนี้เป็นสำคัญ โดยมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย การเงิน และการคุ้มครองผู้บริโภค หลักเกณฑ์การจ่ายเงินเยียวยาควรเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ยื่นคำร้องพร้อมพยานหลักฐานเบื้องต้น และสามารถได้รับการเยียวยาในทันทีภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการใช้สิทธิในทางไม่สุจริต แม้กฎหมายไทยจะมีกลไกให้เรียกร้องค่าเสียหายผ่านอัยการได้ แต่ข้อจำกัดของกระบวนการและการขาดมาตรการเยียวยาทางแพ่งโดยตรงทำให้การคุ้มครองลูกหนี้ยังไม่เกิดผลอย่างแท้จริง การจัดตั้งกองทุนคุ้มครองลูกหนี้จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมประสิทธิภาพการคุ้มครองสิทธิ ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของลูกหนี้อย่างทันทีทันใด และสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองผู้บริโภคและความเป็นธรรมในระบบกฎหมายไทย

ข้อเสนอแนะตามที่ได้ศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการทวงถามหนี้ : ศึกษากรณีความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ทวงถามหนี้ในระบบ ทั้ง 3 ปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ขอเสนอแนะให้แก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาค่าเสียหายความรับผิดชอบของผู้ทวงถามหนี้ที่ไม่จดทะเบียน เพื่อให้อำนาจของพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ครอบคลุมการควบคุมพฤติกรรมกรรมการทวงถามหนี้ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญและละเมิดสิทธิลูกหนี้ได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในกรณีของหนี้ในระบบ ผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดให้มี หนี้ความรับผิดชอบแทน (Vicarious Liability) ในทางแพ่งสำหรับเจ้าหนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาการทวงถามหนี้โดยบุคคลที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้เป็นปกติธุระ ซึ่งตามกฎหมายปัจจุบันไม่จำเป็นต้องจด

ทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติ หากบุคคลดังกล่าวกระทำการทวงถามหนี้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและหลบหนี หรือไม่สามารถนำตัวมาลงโทษได้โดยง่ายตามกฎหมาย ลูกหนี้ที่ได้รับความเสียหายย่อมประสบปัญหาในการพิสูจน์ว่าการกระทำนั้นอยู่ในขอบเขตอำนาจหรือความรับผิดชอบของเจ้าหนี้หรือไม่ เพื่อลดภาระการพิสูจน์ของลูกหนี้และป้องกันมิให้เจ้าหนี้หลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ในกรณีที่ผู้ติดตามทวงถามหนี้ซึ่งมิได้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้เป็นกิจวัตรกระทำละเมิด และไม่สามารถดำเนินคดีเอาผิดได้โดยตรง ให้เจ้าหนี้ต้องร่วมรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามหลักความรับผิดชอบ อันสอดคล้องกับหลักการในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องรับผิดชอบในลักษณะดังกล่าว จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเยียวยาความเสียหายแก่ลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากการทวงถามหนี้ที่ไม่เหมาะสม ทั้งยังเป็นมาตรการป้องปรามมิให้เจ้าหนี้ใช้บุคคลอื่นเป็นเครื่องมือในการกระทำการโดยมิชอบ ผู้ศึกษาเห็นว่า การแก้ไขปัญหาค่าสินไหมทดแทนผู้ติดตามทวงถามหนี้ไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการบังคับให้ผู้ติดตามทวงถามหนี้ทุกคนต้องจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจ เนื่องจากอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั่วไป และไม่สามารถป้องกันผู้ที่มีเจตนาทุจริตได้อย่างแท้จริง หากแต่ควรปรับแนวคิดในการกำหนดความรับผิดชอบ โดยเน้นการใช้หลักความรับผิดชอบแทน (Vicarious Liability) ให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ควรกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องรับผิดชอบทางแพ่งต่อการกระทำละเมิดของผู้ติดตามทวงถามหนี้ที่ตนมอบหมาย ไม่ว่าจะบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ที่จดทะเบียนหรือไม่ก็ตาม

2. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาค่าสินไหมทดแทนผู้เสียหายทางแพ่งจากการติดตามทวงถามหนี้ จากปัญหาการขาดกลไกการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งอย่างชัดเจนภายใต้พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ผู้วิจัยเห็นว่า การคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เนื่องจากกฎหมายในปัจจุบันให้ความสำคัญกับมาตรการลงโทษทางปกครองและโทษทางอาญาเป็นหลัก โดยมุ่งเน้นการควบคุมและป้องปรามพฤติกรรมของผู้ติดตามทวงถามหนี้ มากกว่าการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงแก่ผู้เสียหาย ซึ่งขัดกับหลักความเป็นธรรมและหลักการคุ้มครองผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น ผู้ศึกษาเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 โดยกำหนดบทบัญญัติให้ชัดเจนว่า ในกรณีที่การติดตามทวงถามหนี้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ลูกหนี้ ไม่ว่าจะจะเป็นความเสียหายต่อร่างกาย จิตใจ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินให้นำหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทนได้

ตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 การบัญญัติหลักการดังกล่าวจะช่วยเชื่อมโยงกฎหมายว่าด้วยการทวงถามหนี้เข้ากับกลไกการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งที่มีอยู่แล้วในระบบกฎหมายไทย และทำให้บทบัญญัติตามมาตรา 44/1 ถูกนำมาใช้ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมาก

ยิ่งขึ้นอีกทั้งยังช่วยลดภาระของลูกหนี้ ซึ่งมักอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบทั้งทางเศรษฐกิจและอำนาจต่อรอง ลดอุปสรรคด้านค่าใช้จ่าย ความซับซ้อนของกระบวนการ และความล่าช้าในการดำเนินคดี อันจะส่งผลให้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้ผู้ติดตามทวงถามหนี้ต้องใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ และตระหนักถึงความรับผิดชอบทางแพ่งควบคู่ไปกับความรับผิดชอบทางอาญาและทางปกครองยิ่งไปกว่านั้น การกำหนดกลไกการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งอย่างชัดเจนยังสอดคล้องกับแนวโน้มของกฎหมายในต่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภคและผู้เสียหายจากการกระทำที่ไม่เป็นธรรม โดยมีได้มองว่าการลงโทษผู้กระทำผิดเพียงอย่างเดียวเพียงพอ แต่ต้องคำนึงถึงการฟื้นฟูสภาพและชดเชยความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลกระทบด้วย การนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ในบริบทของประเทศไทยจะช่วยยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองลูกหนี้ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมโดยรวม ผู้ศึกษาเห็นว่า การเพิ่มเติมให้นำหลักของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 มาใช้บังคับโดยอนุโลมหากลูกหนี้ต้องการฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งจากการทวงถามหนี้ที่ขัดต่อพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ จะเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางกฎหมาย ทำให้การคุ้มครองลูกหนี้เป็นไปอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติของการป้องปราม การลงโทษ และการเยียวยาความเสียหาย อันจะนำไปสู่การบรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาความล่าช้าของการเยียวยาความเสียหายทางแพ่ง เพื่อแก้ไขปัญหาความล่าช้าของการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ให้มีมาตรการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งโดยตรงเพิ่มเติม ควบคู่ไปกับบทลงโทษทางอาญาและทางปกครอง เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้เป็นไปอย่างรอบด้านและเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง การเพิ่มกลไกเยียวยาโดยตรงจะช่วยลดภาระของกระบวนการศาล และทำให้ลูกหนี้ได้รับการชดเชยความเสียหายอย่างรวดเร็วและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรจัดตั้งกองทุนคุ้มครองลูกหนี้เป็นกลไกเฉพาะในการช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับ ความเสียหายจากการทวงถามหนี้โดยมิชอบ โดยกองทุนควรมีแหล่งเงินทุนที่หลากหลายและยั่งยืน เช่น งบประมาณของรัฐ เงินค่าปรับจากการกระทำผิดตามกฎหมาย และเงินสมทบจากผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถจ่ายเงินเยียวยาได้อย่างทันทั่วถึงโดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุด ในด้านการบริหารจัดการ ควรกำหนดโครงสร้างการดำเนินงานของกองทุนให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีผู้เชี่ยวชาญจากหลายภาคส่วนเข้าร่วมกำหนดนโยบายและพิจารณาการจ่ายเงินเยียวยา เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างเป็นธรรมและลดความเสี่ยงในการใช้สิทธิในทางที่ไม่สุจริตและควรส่งเสริมบทบาทของหน่วยงานรัฐในการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของลูกหนี้และช่องทางการเยียวยาความเสียหาย รวมถึงการพัฒนากลไกทางเลือกในการระงับข้อพิพาท เช่น การไกล่เกลี่ยหรือการร้องเรียนต่อหน่วยงานกำกับดูแล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองลูกหนี้และลดความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรมในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กมล กมลตระกูล, สิทธิและทางรอดของลูกหนี้, (กรุงเทพมหานคร: ปรีชญา, 2551).

กัญญ์วิเศษสิงห์ “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการติดตามทวงถามหนี้กู้ยืมเงินนอกระบบ” (วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริดิพนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2560).

จรัญ ภัคศิษนากุล. (2555). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ:
พลสยามพริ้นติ้ง.

ชัชวาลย์ บุญคุ้ม ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการติดตามทวงถามหนี้ของเจ้าหนี้และผู้ทวงถามหนี้ ตามพระราชบัญญัติการ
ทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรี ปทุม พ.ศ. 2563).

สุราษฎร์ณ์ จำเนียรพล, “หนี้นอกระบบกับความเป็นธรรมทางสังคม,”บทความทางวิชาการสถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.cusri.chula.ac.th/backup/download/cluster6.pdf>